

Хүүхэд, өсвөр насныхны гэмт хэрэгт холбогдож буй зарим шалтгаан, төрлийг судласан дүн

Б.Энхмэнд¹, М.Цэрэнбат², З.Хишигсүрэн¹

¹АШУҮИС, АУС, Сэтгэцийн эрүүл мэндийн тэнхим

²АШУҮИС, НЭМС, Эрүүл мэндийн нийгмийн ажил, нийгмийн ухааны тэнхим

Цахим шуудан: amd22e321@gt.mn.ums.edu.mn, Утас: 86046147

Түлхүүр үг:

Гэмт хэргийн
хохирогч
Гэмт хэргийн
төрөл
Насны бүлэг
Хүйс

Товч утга:

Үндэслэл: Манай орны хувьд хүүхэд, өсвөр насныхны гэмт хэрэгт холбогдох шалтгаан, нөлөөлөх зарим хүчин зүйлсийг судлан тогтоосноор урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх арга хэмжээ авах үйл ажиллагааг төлөвлөхөд суурь судалгаа болно гэж үзэж байна. 2021 онд “СЭМҮТ-ийн Шүүхийн сэтгэцийн эмгэг судлалын магадлан шинжилгээнд эрүүгийн болон иргэний хэрэгт холбогдолтой 1053 тохиолдолд шинжилгээ хийснээс 218 нь буюу 20.7% нь насанд хүрээгүй хүүхэд байгаа боловч хүүхэд гэмт хэрэгт холбогдох шалтгаан нөхцөл, холбогдсон гэмт хэргийн талаарх мэдээлэл хангалтгүй байгаа нь уг судалгааг хийх үндэслэл болж байна. **Зорилго:** Хүүхэд, өсвөр насныхан гэмт хэрэгт өртөх зарим шалтгаан, төрлийг судлан тогтоох. **Арга, аргачлал:** Судалгааг ретроспектив судалгааны загвараар, 2020-2022 онуудад СЭМҮТ-ийн ШСЭСМШ-нд хамрагдсан 725 баримтад үндэслэн судалгааны баг боловсруулсан 6 бүлэг 85 асуумж бүхий картыг хөтөлсөн. Судалгааны өгөгдөлд STATA программыг ашиглан дүн шинжилгээ хийж, $p < 0.05$ тохиолдолд статистик ач холбогдолтой гэж үзсэн. **Үр дүн:** Бид СЭМҮТ-ийн Шүүхийн сэтгэцийн эмгэг судлалын магадлан шинжилгээний баримтаас хүүхэдтэй холбоотой хийгдсэн магадлан шинжилгээний баримтад судалгаа хийхэд нийт ($n=725$) тохиолдлын 72.9% ($n=528$) нь бэлгийн хүчирхийлэлд өртсөн хохирогч хүүхдүүд байсан бол 27.1% ($n=197$) нь гэмт хэрэг үйлдсэн хүүхдүүд байлаа. Судалгаанд хамрагдсан охидын магадлан шинжилгээ хийлгэсэн шалтгаан нь бэлгийн хүчирхийлэлд өртсөн асуудал байгаа бол эрэгтэй хүүхдүүдийн хувьд хүүхэд өөрөө гэмт хэрэг үйлдсэн тохиолдол илүү байгаа нь статистик ач холбогдолтой байна ($p < 0.001$). Гэмт хэрэг үйлдсэн хүүхдүүдийн дундаж нас 16.4 ± 1.6 жил, гэмт хэргийн хохирогч хүүхдүүдийн дундаж нас 12.6 ± 3.6 жил байгаагаас үзвэл шүүхийн магадлан шинжилгээнд хамрагдсан хүүхдүүд нь хүйс ($p=0.001$), насны ($p=0.001$) хувьд статистик ач холбогдол бүхий ялгаатай байна. **Дүгнэлт:** 1. Хүүхэд өсвөр насныхны 197 (27.1%) нь гэмт хэрэг үйлдсэн учир гэмт хэрэг үйлдэх үеийн сэтгэцийн байдлыг тодорхойлох, 528 (72.9%) нь хохирогч болсон учир үнэн зөв мэдүүлэг өгөх чадвартай эсэхийг тогтоох зорилгоор шүүхийн сэтгэцийн эмгэг судлалын магадлан шинжилгээнд хамруулсан байна. 2. Гэмт хэрэг үйлдсэн 197 тохиолдлын 45.7% нь бэлгийн хүчирхийлэл, 27.4% нь мансууруулах бодистой холбоотой гэмт хэрэг, 13.2% нь бусдын эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн ба нийт гэмт хэрэг үйлдсэн тохиолдлын 94.4% нь эрэгтэй хүүхдүүд байна.

Үндэслэл: ДЭМБ-ын боловсруулсан насны ангилалаар 0-9 насны хүүхэд, 10-19 насны өсвөр нас хэмээн ангилдаг ба хүүхэд, өсвөр нас хэмээн ангилдаг ба Монгол улсын эрүүгийн хуулинд 14 нас хүрсэн 18 нас хүрээгүй хүмүүсийг насанд хүрээгүй хүн хэмээн тодорхойлсон байдаг.^{1,2} Дэлхийн банкны үзүүлэлтээр хөгжингүй, хөгжиж буй орнуудад насанд хүрээгүй хүүхдийн холбогдсон гэмт хэрэг хурдацтай нэмэгдэж, АНУ-д жилд 250 000 өсвөр насныхан ял эдэлж, гэмт хэрэгт холбогдсоны улмаас өсвөр насны охидын дунд сэтгэл түгшилт, сэтгэлийн гэмтлийн дараах стрессийн эмгэг үүсэх нь түгээмэл байна.^{3,4} Хэвлэлийн тоймоос үзвэл Австрали улсад 2017-2018 онуудад 10-14 насны 13800 хүүхэд гэмт хэрэгт холбогдсоноос 68% нь эрэгтэй, 44% нь 14 хүртэлх настай байсан бол БНХАУ-д 2018 оноос хойш насанд хүрээгүйчүүдийн үйлдсэн хулгай, дээрэм, бусдын биед санаатай гэмтэл учруулах, танхайрах хэрэг ихсэж, хүчиндэх гэмт хэрэг 21%-ийг эзэлж байжээ.^{5,6} БНСУ-д сүүлийн 10 жилийн хугацаанд хүчиндэх гэмт хэргийн улмаас хүүхэд хохирох нь нэмэгдэж, 1000 хүүхэд тутмын 0.73% нь ямар нэг хүчирхийллийн хохирогч болдог байна.⁷ Монгол улсад 2021 оны дүнгээр нийт хүн амын 46.6%-ийг 0-19 насныхан ($n=1316054$) эзэлж байгаа бөгөөд 2021 онд 125 хүүхэд шүүхээр ял шийтгүүлсэн, 2022 оны эхний 6 сарын байдлаар 18 хүртэлх насны 674 хүүхэд гэмт хэрэгт холбогдогч, яллагдагчаар татагдсан, 1154 хүүхэд гэмт хэргийн улмаас хохирсон байна.⁸⁻¹⁰

Манай орны хувьд хүүхэд гэмт хэрэг үйлдэх шалтгаан нөхцлийг судалж, эрт илрүүлэн урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авах үйл ажиллагаа хангалттай байдаггүй гэж үздэг. Манай улсад цагдаагийн ерөнхий газрын мэдээллээр (2021) улсын хэмжээнд 2016-2020 онд хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, дээрэм, хулгай, хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгсэл ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн улмаас 7564 хүүхэд хохирсон байна.¹¹ 2021 онд СЭМҮТ-ийн Шүүхийн сэтгэцийн эмгэг судлалын магадлан шинжилгээнд эрүүгийн болон иргэний хэрэгт холбогдолтой 1053 тохиолдолд шинжилгээ хийснээс 218 нь буюу 20.7% нь насанд хүрээгүй хүүхэд байсан боловч гэмт хэрэгт холбогдох шалтгаан нөхцөл, холбогдсон гэмт хэргийн талаарх мэдээлэл хангалтгүй байгаа нь уг судалгааг хийх үндэслэл болж байна.¹²

Зорилго: Хүүхэд, өсвөр насныхан шүүхийн сэтгэцийн эмгэг судлалын магадлан шинжилгээнд хамрагдсан шалтгаан төрлийг судлах

Зорилт:

1. Хүүхэд, өсвөр насныхан шүүхийн сэтгэцийн магадлан шинжилгээнд хамрагдсан шалтгааныг судлах
2. Хүүхэд, өсвөр насныхан холбогдсон гэмт хэргийн төрлийг судлах

Арга, аргачлал: Бид судалгааг ретроспектив судалгааны загвараар, 2020-2022 онуудад СЭМҮТ-ийн Шүүхийн сэтгэцийн эмгэг судлалын магадлан шинжилгээнд хамрагдсан 2-18 насны 725 хүүхдийн баримтад үндэслэн судалгааны баг боловсруулсан 6 бүлэг 85 асуумж бүхий картыг хөтлөн судалгаа хийв. Асуумжийн найдвартай байдал: Кронбахын альфа (Cronbach's Alpha)- үзүүлэлтээр асуумжид өгсөн хариултуудын найдвартай байдлыг шалгаж, дотоод зохицолдлоор үнэлсэн. Кронбахын альфа утга 81% гарсан.

Ёс зүйн зөвшөөрөл: Судалгааны ёс зүйн зөвшөөрлийг АШУҮИС-ийн Судалгааны ёс зүйн хяналтын хороогоор хэлэлцүүлэн (2023/3-02) судалгаа хийх зөвшөөрөл авсан.

Статистик боловсруулалт: Тасралтгүй тоон хувьсагчдын тархалт хэвийн тархалтыг дагаж байсан тул арифметик дундаж утга болон стандарт хазайлтаар, судалгаанд оролцогчдын тоо хангалттай буюу бүлэг тус бүрийн категори бүрд 5-аас олон оролцогчтой байгаа тул категорийн хувьсагчдыг давтамж болон пропорцоор илэрхийлэв. Хоёр бүлгийн хооронд тасралтгүй тоон хувьсагчийн харьцуулалтад тусгаар бүлгүүдийн t-тестийг, категорийн хувьсагчдад Хи-квадрат тестийг тус бүр хэрэглэв. Судалгааны үр дүнг хүснэгтээр дүрслэн үзүүлэв. Статистикийн ач холбогдлын түвшнийг $p<0.05$ гэж үзсэн. Статистик боловсруулалтыг STATA-14.2 программыг ашиглан гүйцэтгэв.

Үр дүн: Судалгааны баримтаас үзвэл гэмт хэрэгт холбогдсон тохиолдол 2020 онд 243 (33.52%), 2021 онд 230 (31.72%), 2022 онд 252 (34.76%) нийт 725 тохиолдол бүртгэгдсэн байна. Шүүхийн сэтгэцийн эмгэг судлалын магадлан шинжилгээ хийлгэсэн тохиолдлын дундаж нас 13.6 ± 3.6 жил, хүйсийн хувьд 69.8% ($n=506$) нь эмэгтэй, 68.97% ($n=500$) нь сургуулийн сурагч, 9.79% ($n=71$) нь коллежийн оюутан, 10.76% ($n=78$) нь ажил, сургуульгүй гэсэн байна ($p<0.000$). Тохиолдлуудын 46.9% ($n=340$) нь төрсөн эцэг эхтэйгээ хамт амьдардаг, 27.31 % ($n=198$) нь гэр бүл салсан, эсвэл нас барсан шалтгаанаар өрх толгойлсон эцэг/эхтэйгээ хамт амьдардаг, 13.52% ($n=98$) нь төрсөн эцэг/эх болон хойд эцэг/эхийн хамт, 7.17% ($n=52$) нь өвөө, эмээ, ах, эгч дүүсийн аль нэгэнтэй нь 5.10% ($n=37$) бусад асран хамгаалагчтай цуг амьдарч байна гэсэн нь статистикийн ач холбогдолтой байв ($p<0.037$). (Хүснэгт 1)

Хүснэгт 1. Судалгаанд хамрагдагсдын хүн ам зүйн зарим үзүүлэлтүүд

Үзүүлэлтүүд	Гэмт хэрэгт холбогдсон байдал			Р утга
	Гэмт хэрэг үйлдсэн	Гэмт хэргийн хохирогч	Бүгд	
	27.2% (n=197)	72.8% (n=528)	100% (n=725)	
Нас (дундаж±с.х)	16.4±1.6	12.6±3.4	13.7±3.4	0.001
Хүйс				
Эрэгтэй	94.4% (n=186)	6.2% (n=33)	30.2% (n=219)	0.001
Эмэгтэй	5.6% (n=11)	93.8% (n=495)	69.8% (n=506)	
Сургууль ажлын байдал				
Сурагч	34.52% (n=68)	81.82% (n=432)	68.97% (n=500)	
Оюутан	21.32% (n=42)	5.49% (n=29)	9.79% (n=71)	
Ажил хийдэг	14.72% (n=29)	0.95% (n=5)	4.69% (n=34)	0.000
Ажил, сургуульгүй	23.86% (n=47)	5.87% (n=31)	10.76% (n=78)	
Бусад	5.58% (n=11)	5.87% (n=31)	5.79% (n=42)	
Хэнтэй цуг амьдардаг				
Төрсөн аав, ээж	47.72% (n=94)	46.59% (n=246)	46.9% (n=340)	
Эцэг, эхийн аль нэгтэй	28.93% (n=57)	26.70% (n=141)	27.31% (n=198)	
Хойд аав, ээжийн хамт	7.61% (n=15)	15.72% (n=83)	13.52% (n=98)	0.037
Өвөө, эмээ, ах, эгч	8.63% (n=17)	6.63% (n=35)	7.17% (n=52)	
Бусад	7.11% (n=14)	4.36% (n=23)	5.10% (n=37)	

Шүүхийн сэтгэцийн эмгэг судлалын магадлан шинжилгээнд хамрагдсан нийт тохиолдлын 197 (27.1%) нь гэмт хэрэг үйлдсэн, 528 (72.9%) нь гэмт хэргийн хохирогч болсон байна. Судалгааны үр дүнгээс үзвэл гэмт хэрэг үйлдсэн тохиолдлын 94.4% нь эрэгтэй хүйсийнх байгаа бол гэмт хэргийн хохирогч нарын

93.8% нь эмэгтэйчүүд байна.

Судалгаанд хамрагдагсдын гэмт хэрэг үйлдсэн, гэмт хэргийн хохирогч болсон байдлыг гэмт хэргийн төрөл, хүйсийн байдлаар нарийвчлан судлахад. (Хүснэгт 2)

Хүснэгт 2. Судалгаанд хамрагдагсдын гэмт хэргийн төрөл, хүйс харьцуулсан үзүүлэлтүүд

Үзүүлэлтүүд	Гэмт хэргийн төрөл						Р утга
	Эрүүл мэндийн эсрэг	Дээрэм, хулгай, залилан	Бэлгийн хүчирхийлэл	Танхайрах, согтуугаар жолоо барих	СИБ-той холбоотой	Бүгд	
	13.2% (n=26)	10.2% (n=20)	45.7% (n=90)	3.6% (n=7)	27.4% (n=54)	100% (n=197)	
Нас (дундаж±с.х)	16.5±1.8	16.5±1.5	15.9±1.6	16.7±1.3	17.1±1.1	13.6±3.5	0.008
Хүйс							
Эрэгтэй	96.2% (n=25)	85.0% (n=17)	95.6% (n=86)	100% (n=7)	94.4% (n=51)	94.4% (n=186)	
Эмэгтэй	3.85% (n=1)	15.0% (n=3)	4.4% (n=4)	-	5.6% (n=3)	5.6% (n=11)	

Гэмт хэрэг үйлдсэн 186 эрэгтэйчүүдийн 86 нь буюу 46.2% нь бэлгийн хүчирхийлэл үйлдсэн бол гэмт хэрэг үйлдсэн эмэгтэйчүүдийн 2.2% нь бэлгийн хүчирхийлэлтэй холбоотой гэмт хэрэгт холбогдсон байна. Үүнээс үзвэл гэмт хэрэгт холбогдсон байдал, хүйсийн хооронд статистикийн ач холбогдол бүхий ялгаатай байна ($p<0.001$). Гэмт хэрэгт холбогдсон хүүхдүүдийн дундаж нас 16.4 жил байгаа нь гэмт хэргийн хохирогч болсон хүүхдүүдийнхээс их байв ($p=0.001$).

Бэлгийн хүчирхийлэлд өртсөн 2-18 насны нийт 528 тохиолдлуудын 93.8% ($n=495$) нь эмэгтэй, 6.25% ($n=33$) нь эрэгтэй хүйсийнх байв. Эдгээр тохиолдлын 4.92% ($n=26$) нь ямар тохиолдоор хүчирхийлэлд өртсөн нь тэмдэглэгдээгүй байсан

бөгөөд хүчирхийллийг бэлгийн харилцаанд орж үйлдсэн 68% ($n=359$), 27.08% ($n=143$) нь бэлгийн харилцаанд ороогүй ч хүчирхийлэхийг завдсан 23.1% ($n=122$), насанд хүрэгчдийн контент, зураг үзүүлсэн 1.7% ($n=9$), зүй бус аргаар хүчирхийлсэн 2.3% ($n=12$) тохиолдол бүртгэгдсэн байна.

Бэлгийн хүчирхийллийн хохирогч болсон хүүхдүүдийн 83.14% ($n=439$) нь сэтгэцийн хувьд эрүүл, 12.51% ($n=66$) нь сэтгэцийн эмгэгтэй гэж бүртгэгдсэн бол 4.35% ($n=23$) нь баримтад тэмдэглэгдээгүй байна.

Хэлцэмж: Бидний судалгаанд 2020–2022 оны хооронд СЭМҮТ-ийн ШСЭМШ-ний дүгнэлт гаргуулахаар хандсан 725 тохиолдлыг хамруулснаас 72.8% ($n=528$) нь бэлгийн хүчирхийлэлд өртсөний дараах бие

махбод, сэтгэцийн эрүүл мэндийн үнэлгээ хийлгэх, 27.2% (n=197) нь гэмт хэрэгт холбогдсон үндэслэлээр хандсан байна. Олон улсын судалгаануудад шүүх сэтгэцийн магадлан шинжилгээнд бэлгийн хүчирхийллийн хохирогчдын эзлэх хувь 15-54.9%-ийн хооронд (Sertdemir et al., 2020; Ayaz et al., 2012; Gökten, 2011) мэдээлэгдсэн байдагтай харьцуулахад манай судалгаанд бэлгийн хүчирхийллийн хохирогч хүүхдүүдийн эзлэх хувь (72.8%) харьцангуй өндөр үзүүлэлттэй байна.¹³⁻¹⁵ Судалгааны үр дүнгийн энэхүү зөрүү нь дараах хэд хэдэн хүчин зүйлтэй холбоотой байх боломжтой:

1. Бүртгэл болон илрүүлэлтийн тогтолцоо: Сүүлийн жилүүдэд хүүхдийн эсрэг бэлгийн хүчирхийллийн хэргийг хууль хяналтын байгууллагад мэдээлэх иргэдийн идэвх нэмэгдэж, эрх зүйн орчин, хэрэгжүүлэлт сайжирсан.
2. Нийгмийн хандлага: Энэ төрлийн асуудлыг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нээлттэй хэлэлцэх боломж нэмэгдсэн нь далд байсан тохиолдлууд илрэхэд нөлөөлсөн.
3. Үйлчилгээний онцлог: Эмнэлгийн байгууллагад зөвхөн өөрсдөө хандсан тохиолдлуудыг бүртгэж байгаагаас гадна судалгаанд хамрагдсан хүн амын онцлог, шүүх шинжилгээнд илгээх шалгуур, бүс нутгуудын нийгэм соёлын ялгаатай байдал зэрэг нь нөлөөлсөн байж болно.

Мөн бэлгийн хүчирхийлэлд өртсөн 528 хохирогчийн 93.8% (n=495)-ийг эмэгтэй хүүхдүүд эзэлж байгаа нь охид бэлгийн хүчирхийлэлд илүү өртдөг гэсэн өмнөх судалгааны үр дүнгүүдийг баталж байна.¹⁶ Гэсэн хэдий ч хөвгүүдийн дунд бэлгийн хүчирхийлэлд өртөх давтамж энэхүү судалгаанд илэрснээс багагүй байх боломжтой юм. Учир нь эрэгтэй хүүхдүүд ичгүүр, гутамшиг мэдрэх, дарамтад орохоос эмээх зэрэг сэтгэл зүйн байдлаас шалтгаалан тохиолдлоо нуун дарагдуулж, мэдээлдэггүй болохыг өмнөх судалгаанд дурдсан байдаг.¹⁷ Хэвлэлийн тоймоос үзэхэд бэлгийн хүчирхийлэл нь хүүхдийн аль ч насанд тохиолдож болох боловч бидний судалгаанд бэлгийн хохирогч болсон хүүхдүүдийн дундаж нас 12.6±3.4 жил (хамгийн бага нь 2 настай) байв. Хохирогч болсон хүүхдүүдийн дийлэнх нь 12-18 насны хүүхдүүд эзэлж байгаа нь өсвөр насанд бэлгийн харилцаа, хүчирхийллийн талаарх мэдлэг, ойлголт нэмэгдэж, улмаар хүчирхийллийн тохиолдлыг таних, мэдээлэх болон шүүхийн байгууллагад хандах боломж харьцангуй өндөр байдаг гэсэн өмнөх судалгааны үр дүнтэй нийцэж байна.^{13,18}

Бидний судалгаанд бэлгийн хүчирхийллийн хэлбэрийг авч үзэхэд үтрээгээр бэлгийн хавьталд орсон тохиолдол хамгийн түгээмэл буюу 68%-ийг эзэлж байсан бол 23.1%-д нь хүрэх, энхрийлэх, үрэх зэргээр хүчирхийлэхийг завдсан үйлдэл бүртгэгджээ. Энэ нь хүүхэд насны бэлгийн хүчирхийллийн түгээмэл хэлбэрийг хүрэх, энхрийлэх, үрэх гэж дурьдсан өмнөх судалгааны үр дүнгээс ялгаатай байна.¹⁹ Энэхүү ялгаа нь судалгаанд хамрагдсан хохирогчдын насны бүтэц, шүүхийн шинжилгээнд илгээгдсэн тохиолдлын онцлог, хүчирхийллийн үйлдлийн хүндийн зэрэг болон судалгааны ангиллын шалгуур ялгаатай байснаас гадна СЭМҮТ-ийн шүүх сэтгэцийн эмгэг судлалын магадлан

шинжилгээнд хамрагдсан тохиолдлуудыг судлахад хүч хэрэглэсэн болон бэлгийн хавьталд орсон тохиолдлууд илүү өндөр хувьтай бүртгэгдсэн байх боломжтой.

Гэмт хэрэг үйлдсэн 197 хүүхдийн дундаж нас 16.4 жил байсан бөгөөд 94.4% нь эрэгтэй байв. Энэ нь гэмт хэрэг үйлдсэн хүүхдүүдийн дунд эрэгтэй хүйс давамгайлдаг гэсэн өмнөх судалгааны үр дүнг баталж байна.²⁰ Гэмт хэрэг үйлдэхэд эрэгтэй хүүхдүүдийн түрэмгий зан үйлийн илрэл өндөр байх биологийн болон зан үйлийн онцлог тодорхой хэмжээгээр нөлөөлж болох боловч үүнийг дан ганц биологийн хүчин зүйлээр тайлбарлах боломжгүй. Гэр бүлийн орчин, хүмүүжлийн хэв маяг, үе тэнгийнхний нөлөө, нийгэм эдийн засгийн нөхцөл, хүчирхийлэл өртсөн туршлага зэрэг олон хүчин зүйл хүүхдийн гэмт хэрэгт холбогдох эрсдэлд давхар нөлөөлдөг болохыг харгалзан үзэх шаардлагатай. Манай судалгааны хамгийн түгээмэл үйлдсэн гэмт хэрэг нь бэлгийн хүчирхийлэлтэй холбоотой гэмт хэрэг буюу 45.7%-ийг эзэлж байгаа нь Gökten E (2011) судалгааны гэмт хэрэг үйлдсэн гэх үндэслэлээр шүүхийн магадлан шинжилгээнд хамрагдсан хүүхдүүдийн хамгийн түгээмэл үйлдсэн гэмт хэрэг нь хулгай байсан гэсэн үр дүнгээс ялгаатай байна.¹⁵ Энэхүү ялгаа нь судалгааны хугацаа, тухайн улс орны хууль эрх зүйн орчин, шүүхийн шинжилгээнд тохиолдол илгээх практик, судалгаанд хамрагдсан хүүхдүүдийн нийгэм, хүн ам зүйн бүтэц болон гэмт хэргийн төрлийн тархалтын ялгаатай байдалтай холбоотой байж болох юм.

Дүгнэлт:

1. Хүүхэд өсвөр насныхны 197 (27.1%) нь гэмт хэрэг үйлдсэн учир гэмт хэрэг үйлдэх үеийн сэтгэцийн байдлыг тодорхойлох, 528 (72.9%) нь хохирогч болсон учир үнэн зөв мэдүүлэг өгөх чадвартай эсэхийг тогтоох зорилгоор шүүхийн сэтгэцийн эмгэг судлалын магадлан шинжилгээнд хамруулсан байна.
2. Гэмт хэрэг үйлдсэн 197 тохиолдлын 45.7% нь бэлгийн хүчирхийлэл, 27.4% нь мансууруулах бодистой холбоотой гэмт хэрэг, 13.2% нь бусдын эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг үйлдсэн ба нийт гэмт хэрэг үйлдсэн тохиолдлын 94.4% нь эрэгтэй хүүхдүүд байна.

Ном зүй:

1. Хууль сахиулахын их сургууль. Гэмт явдалтай тэмцэх асуудал онол арга зүйн улирал тутмын сэтгүүл. 2019; №1 (67):81,82.
2. П.Ариунболд, М.Цэрэнбат, Ж.Эрдэнэбулган. 2002 ба 2015 оны Эрүүгийн хууль дахь эмнэлгийн нэр томъёоны харьцуулалт. Хууль Сахиулахын Их Сургууль Гэмт Хэрэгтэй Тэмцэх Асуудал. 2019; №1 (69):76-81.
3. Nana Yaa A. Nyarko¹, Louisa Vera Aikins¹, Nana Akosua Afriyie Nyarko¹, Evelyn Amankwa Aboagye¹. Juvenile Delinquency: Its Causes and Effects. J Law Policy Glob. Published online August 2019. doi:10.7176/JLPG/88-24
4. Mental Health Needs of Juvenile Offenders National Conference of State Legislatures Juvenile Justice Guide Book for Legislators. <https://www.ncsl.org/civil-and-criminal-justice/youth-justice-a-guidebook-for-legislators>
5. Australian institute of Health Welfare. Australia's Children. AIHW; 2020:307,317,318.
6. Yuan Y. China Seeing Rise in Juvenile Delinquency, Report Says. Published online June 2020. <https://www.sixthtone.com/>

- news/1005746/china-seeing-rise-in-juvenile-delinquency%2C-report-says
7. Цагдаагийн ерөнхий газрын мэдээлэл, дүн шинжилгээ, шуурхай удирдлагын алба – Хүүхдийн эсрэг үйлдэгдсэн хүчиндэх гэмт хэргийн нөхцөл байдалд дүн шинжилгээ хийсэн хэсэгчилсэн судалгаа. Published online October 2019.
 8. Засгийн Газрын Хэрэгжүүлэгч Агентлаг, Гэр Бүл Хүүхэд Залуучуудын Хөгжлийн Газар, Монголын Хүүхдүүд – Статистикийн Эмхэтгэл. 2020;3,7,15.
 9. Үндэсний Статистикийн Хороо, Гэмт Хэргийн Статистик. 2021.
 10. Үндэсний Статистикийн Хороо, Гэмт Хэргийн Статистик. 2022.
 11. “Дэлхийн Зөн Монгол” Олон Улсын Байгууллага Хүүхэд Хамгааллын Тогтолцооны Зураглал Судалгааны Тайлан. 2021;17,74.
 12. Сэтгэцийн Эрүүл Мэндийн Үндэсний Төвийн Статистикийн Тоо Баримт. 2021.
 13. Serdemir M, Kut B, Demirci Ş, et al. Retrospective Analysis of Sociodemographic and Clinical Characteristics of Forensic Cases Evaluated in a Child and Adolescent Psychiatry Clinic in Konya. *Turk J Child Adolesc Ment Health*. 2020;27(1):27-32. doi:10.4274/tjcamh.galenos.2020.54264
 14. Ayaz M, Ayaz A, Soyulu N. Psychiatric evaluation in children and adolescents. *Klin Psikiyatri Derg*. 2012;15:33-40.
 15. Gökten E. Forensic cases referred to a child psychiatry outpatient clinic in a state hospital between 2009 and 2011. *Turk J Child Adolesc Ment Health*. 2011;18:105-116.
 16. Öztö D, Özcan Ö. Evaluation of the sociodemographic and clinical characteristics of sexual abuse cases. *Yeni Symp*. 2010;48:270-276.
 17. Pereda N, Guilera G, Fornis M, Gómez-Benito J. The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: A meta-analysis. *Clin Psychol Rev*. 2009;29(4):328-338. doi:10.1016/j.cpr.2009.02.007
 18. Glaser D. Child sexual abuse. In: Rutter M, ed. *Rutter's Child and Adolescent Psychiatry*. Blackwell Publishing; 2004:340-358.
 19. Perdahli Fis N, Arman A, Kalaca S, Berkem M. Psychiatric evaluation of sexual abuse cases: A clinical representative sample from Turkey. *Child Youth Serv Rev*. 2010;32(10):1285-1290. doi:10.1016/j.childyouth.2010.04.020
 20. Wong TML, Slotboom AM, Bijleveld CCJH. Risk factors for delinquency in adolescent and young adult females: A European review. *Eur J Criminol*. 2010;7(4):266-284. doi:10.1177/1477370810363374

Study results on some causes and types of juvenile delinquency

Enkhmend B¹, Tserenbat M², Khishigsuren Z¹

¹Department of Mental Health, School of Medicine, MNUMS

²Department of Health Social Work and Social Sciences, School of Public Health, MNUMS

E-mail: amd22e321@gt.mnms.edu.mn, Tel: +976-86046147

Abstract:

Background: In Mongolia, identifying the factors and circumstances associated with children and adolescents' involvement in crime may provide an important evidence base for the early identification of risk factors and the development of effective preventive interventions. In 2021, juveniles accounted for 20.7% (n=218) of the 1,053 civil and criminal forensic psychiatric evaluations conducted at the National Center for Mental Health (NCMH) in Mongolia. However, empirical data regarding the context and risk factors associated with juvenile involvement in the justice system are limited, necessitating this investigation.

Aim: To investigate some factors associated with criminal involvement and victimization among children and adolescents.

Materials and Methods: A retrospective study was conducted using the records of 725 forensic psychiatric evaluation records of children and adolescents assessed at the NCMH between 2020 and 2022. Data were collected using a researcher-developed structured data collection form consisting of six domains and 84 variables. Statistical analysis was performed using STATA, with statistical significance established at $p < 0.05$.

Results: Among the 725 cases included in the study, 197 (27.1%) involved children and adolescents who had committed criminal offenses, while 528 (72.9%) involved child victims of sexual violence. The reason for forensic psychiatric evaluation differed significantly by sex: girls were more frequently evaluated as victims of sexual violence, whereas boys were more frequently evaluated in connection with having committed a criminal offense ($p < 0.001$). The mean age of children who had committed criminal offenses was 16.4 ± 1.6 years, compared with 12.6 ± 3.6 years among victims of crime. Significant differences were observed between these groups with regard to sex ($p = 0.001$) and age ($p = 0.001$).

Conclusions:

1. Of the 725 participants, 197 children and adolescents (27.1%) were subjected to forensic psychiatric assessment to evaluate their psychological state at the time of committing a crime, while 528 (72.9%) were assessed to determine their capacity to provide true and accurate testimony as victims.
2. Among the 197 crime cases committed, 45.7% involved sexual violence, 27.4% were drug-related offenses, and 13.2% were crimes against the health of others. Males accounted for 94.4% of all crime-committed cases.

Keywords: Crime victim, Type of offense, Age group, Sex